

ATVEJO ANALIZĖ IR PASIŪLYMAI EKOSISTEMOS ATVYKSTANTIEMS GYVENTI Į PANEVĖŽĮ TOBULINIMUI

Iniciatyva „Panevėžys – draugiškas naujiems gyventojams“ organizuojama įgyvendinant Panevėžio miesto savivaldybės finansuojamą verslo aplinkos sąlygų gerinimo projektą „Aplinkos verslui gerinimas Panevėžyje“

VšĮ Panevėžio
plėtros agentūra

2020, spalio

Atvejo analizė ir pasiūlymai palankios ekosistemos atvykstantiems gyventi į Panevėžį tobulinimui

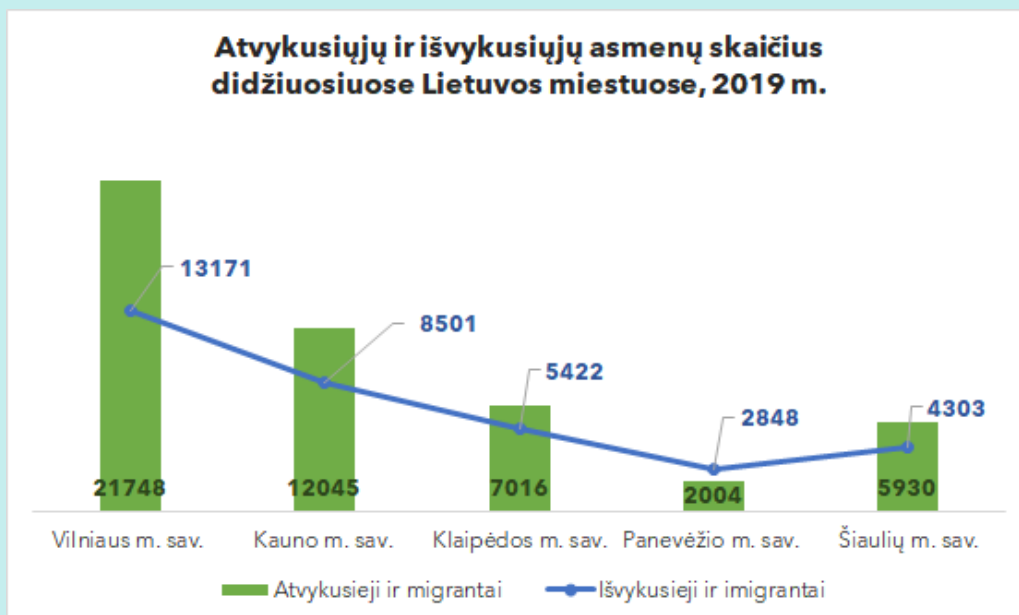
Iniciatyva siekiama prisidėti prie palankios ekosistemos **atvykstantiems gyventi ir dirbti į Panevėžio miestą kūrimo ir tobulinimo** bei prisidėti prie keleto Panevėžio verslo aplinkos problemų sprendimo:

- **informacijos** apie viešųjų paslaugų, aktualių atvykstantiems į Panevėžį, stoka;
- nepakankamo tarpinstitucinio **veiksmų koordinavimo** užtikrinant spartesnį ir sklandesnį kituose Lietuvos miestuose ir užsienyje gyvenančių panevėžiečių norinčiųjų tapti Panevėžio miesto gyventojais integracijos procesą;
- **tinkamus įgūdžius** turinčios darbo jėgos trūkumo mažinimo.

Dokumentas parengtas remiantis 2020 m. liepos – rugpjūčio mėnesiais VŠĮ Panevėžio plėtros agentūros **atlikto interviu ciklo** su Panevėžio miesto gyventojais, grįžusiais ar atvykusiais gyventi į Panevėžio miestą po studijų ir darbo užsienio šalyse bei kituose Lietuvos miestuose gautais duomenimis bei kitų aktualių pirminių bei antrinių šaltinių duomenų apžvalga.

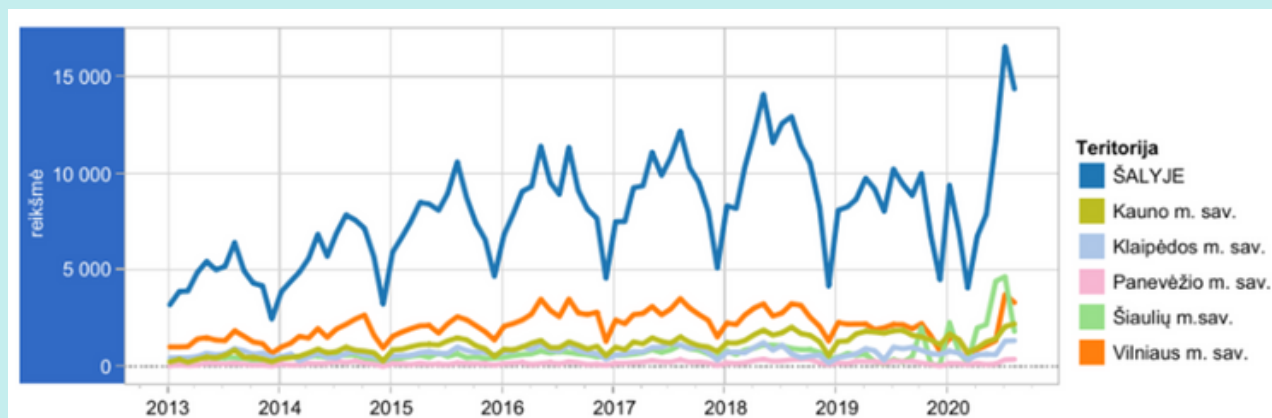
Problemos pagrindimas

Jau keletą metų Lietuvoje intensyviai vykdomos informacijos sklaidos ir rinkodaros kampanijos, skirtos paskatinti užsienyje gyvenančius Lietuvos piliečius grįžti gyventi į Lietuvą. Darbdaviai, siekdami užsitikrinti reikiamos darbo jėgos skaičių, specialistų ieško tiek kituose Lietuvos miestuose, tiek užsienio šalyse. Nepaisant to, **Panevėžio mieste, vieninteliame iš didžiųjų Lietuvos miestų, 2019 m. buvo fiksuojamas didesnis išvykstančiųjų nei atvykstančiųjų skaičius.** 2019 m. atvykstančiųjų skaičius buvo perpus mažesnis nei Šiauliuose, o atotrūkis nuo kitų didžiųjų Lietuvos miestų yra dar didesnis (1 grafikas).

Grafikas 1. Atvykstančių ir išvykstančių asmenų skaičius didžiuosiuose Lietuvos miestuose, 2019 m. (Šaltinis: parengta autorių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Šis gyventojų skaičiaus mažėjimas kelia iššūkius regiono darbdaviams, susiduriantiems su kvalifikuotos darbo jėgos trūkumu bei aukštos kvalifikacijos darbuotojų, kuriančių aukštos pridėtinės vertės produktus ir paslaugas bei leidžiančių įmonei įgyti konkurencinį pranašumą globalioje rinkoje, stoka. Lietuvos Užimtumo tarnybos pateikiami duomenys rodo, kad **vidutinis metinis šioje įstaigoje registruotų laisvų darbo vietų skaičius Panevėžio mieste buvo mažiausias lyginant su kitais didžiaisiais Lietuvos miestais** (2 grafikas).

Grafikas 2. Vidutinis metinis laisvų darbo vietų skaičius. (Šaltinis: Lietuvos Užimtumo tarnyba)

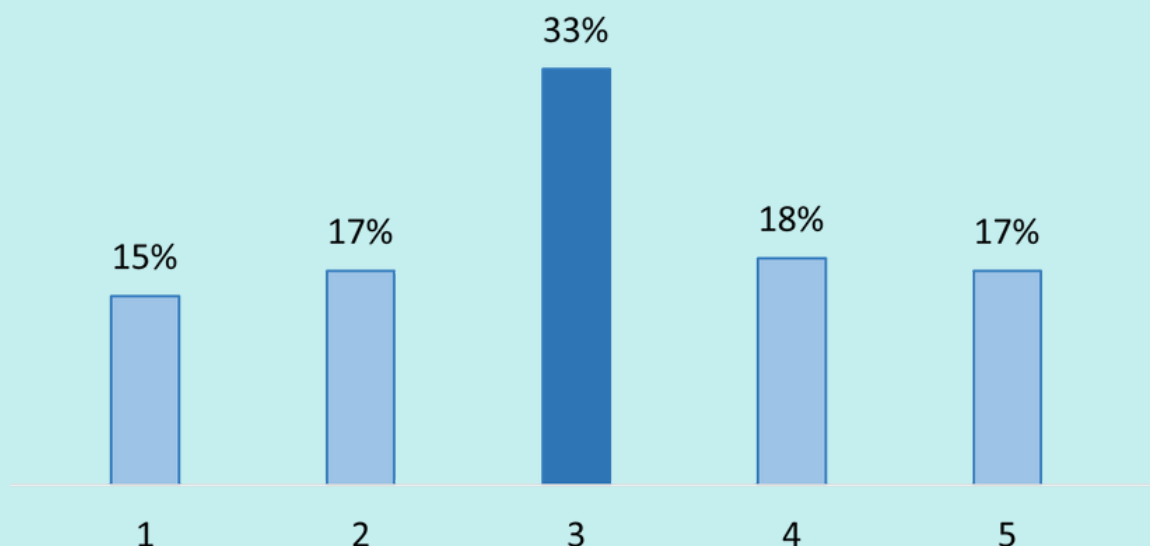
Panevėžio miestui, siekiančiam tapti inovatyvios pramonės centru, svarbu tinkamai išnaudoti tiek esamos darbo jėgos potencialą, tiek pritraukti naujų specialistų, galinčių padidinti pramonės įmonių konkurencingumą bei pritraukti naujų investuotojų. VŠĮ Panevėžio plėtros agentūros 2020 m. liepos – rugpjūčio mėnesiais atliktos studijos „Panevėžio regiono pramonės atsparumas pokyčiams“ duomenimis, sunkumai pritraukiant ir išlaikant darbuotojus įmonių vadovų vertinami kaip reikšmingas veiksnys tolimesniam veiklos vystymui. Jos metu atliktos apklausos duomenys teigia, kad **artimiausius 10 metų darbuotojų trūkumas darys neigiamą poveikį įmonių atsparumui išoriniams rizikos veiksniams.**

Šioje apklausoje dalyvavo 100 Panevėžio regiono apdirbamosios pramonės atstovų (3 grafikas).

(Plačiau apie studiją čia: Panevėžio regiono atsparumo pokyčiams studija <https://bit.ly/3nkuwEM>)

Panevėžio regiono **apdirbamosios pramonės įmonių** patiriamų sunkumų pritraukiant ir išlaikant darbuotojus įtaka atsparumui išoriniams rizikos veiksniams ateityje **kiekybinis vertinimas**

(1 – neturės jokios įtakos, 5 – turės labai reikšmingą įtaką):

Grafikas 3. Panevėžio regiono apdirbamosios pramonės įmonių patiriamų sunkumų pritraukiant ir išlaikant darbuotojus įtaka atsparumui išoriniams rizikos veiksniams (Šaltinis: sudaryta autorių pagal atliktos kokybinės apklausos duomenis).

Atliktos kokybinės apklausos duomenimis, dauguma įmonių šią problemą sprendžia lokaliai, naudodamos įmonių vidinius išteklius darbuotojų apmokymui įmonės viduje. Kaip ir minėta, dalis miesto įmonių reikiamų darbuotojų ieško ir užsienio šalyse. Tai

rodo ir darbuotojų, atvykstančių iš trečiųjų šalių, skaičius. **Užimtumo tarnybos**

Panevėžio klientų aptarnavimo departamento duomenimis, 2018 m. užsieniečiams

Panevėžio mieste ir rajone buvo išduoti 64 leidimai dirbti, o 2019 m. tokių leidimų jau išduota 110.

Rengiant šią studiją esamos specialistų trūkumo problemos ir jų sprendimo būdai buvo aptarti su Panevėžio įmonių atstovais. Vienos iš kalbintų Panevėžio pramonės įmonių – UAB „Automatikos sistemos“ atstovės Rositos Vasiliauskienės teigimu,

„nepaisant įmonėje siūlomo konkurencingo atlyginimo, įmonė sunkiai randa tinkamą kvalifikaciją turinčius inžinierinės pakraipos darbuotojus, todėl yra priversta specialistų ieškoti trečioje šalyje“.

leškant būdų pritraukti reikiamus specialistus šiandien taikomos tiek bendros visą Lietuvą apimančios iniciatyvos (pvz. <https://www.renkuosilietuva.lt/>, <https://workinlithuania.lt/>), tiek konkretizuotos atskirose savivaldybėse vykdomos programos (pvz. [Šiaulių miesto savivaldybės iniciatyva](#) padengti atvykstančių kvalifikuotų specialistų nuomos išlaidas).

VšĮ „Investuok Lietuvoje“ parengtame pasiūlyme Lietuvos savivaldybėms dėl talentų pritraukimo ir išlaikymo 2019-2020 m. teigiama, kad **„stiprėjanti miestų bei regionų kova dėl aukštos kvalifikacijos darbuotojų tampa viena svarbiausių ekonominių problemų ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje**. Tai skatina miestus, regionus, valstybes imtis priemonių, kurios pritrauktų aukštos kvalifikacijos žmogiškuosius išteklius bei skatintų užsienio studentus, darbuotojus atvykti bei likti konkrečiame mieste (rajone)“.

Aktualizuojant problemą dokumente teigiama, kad „naujame globaliame žinių ekonomikos pasaulyje pagrindinis šalies ekonominės ir socialinės gerovės variklis yra produktai ir paslaugos, **kuriame turimais aukštos kvalifikacijos žmogiškųjų išteklių pajėgumais**.

Spartėjant globalizacijos tempui ir didėjant aukštos kvalifikacijos specialistų paklausai, pasaulinė konkurencija dėl talentų darosi vis aštresnė. Ilgalaiį ekonomikos augimą ir reikiamą stabilumą konkurencingumo sąlygomis gali užtikrinti tik nuolatinė visų šalies ūkio sričių modernizacija, besiremianti naujausiais mokslo laimėjimais ir aukštosiomis technologijomis, kurias kuria talentai“. **Programoje siūloma, kad kiekviena savivaldybė taptų aktyvia talentų pritraukimo žaidėja ir aktyviai veiktų tikslinėse rinkose, siekiant pritraukti kuo daugiau aukštos kvalifikacijos specialistų**.

Savivaldybės skatinamos numatyti galimybę savivaldybės lygmens įstaigoms ir organizacijoms rūpintis atvykusių aukštos kvalifikacijos asmenų įsikūrimu ir integravimusi bei teikti kitas savivaldybės kompetencijoje esančias paslaugas, kurios reikalingos aukštos kvalifikacijos darbuotojų atvykimui ir įsikūrimui.

Panevėžio miesto savivaldybė dalyvauja bendrose Lietuvoje vykdomose [Globalus Panevėžys](#) ir [Renkuosi Lietuvą](#) programose, tačiau iniciatyvų, išskiriančių miestą iš kitų, specialistus siekiančių pritraukti Lietuvos miestų ir regionų, iki šiol nebuvo įgyvendinta. Ši, pirmoji regiono konkurencingumą pritraukiant aktualius specialistus siekianti pabrėžti iniciatyva, įgyvendinama VšĮ Panevėžio plėtros agentūros, vykdančios Panevėžio miesto savivaldybės finansuotą projektą „Verslo aplinkos gerinimas Panevėžyje“. **Projekto tikslas – kurti investicijoms ir verslo plėtrai palankią aplinką Panevėžyje, didinant miesto turimų resursų patrauklumą, sprendžiant verslo aplinkos problemas ir atsižvelgiant į Panevėžio verslo, investuotojų ir savivaldos prioritetus** (plačiau apie projektą:

https://www.panevezysinfo.lt/verslo_aplinkos_gerinimas/). Panevėžio miesto įmonėms siūlant konkurencingas darbo vietas, reikiamų joms specialistų pritraukimui svarbu tinkamą dėmesį skirti ir jiems aktualių viešųjų paslaugų kūrimui ir gerinimui.

Atliekant šio atvejo analizę pastebėta, kad didžioji dalis mieste veikiančių **viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų yra sukūrusios atvykstantiems aktualius paslaugų paketus**, tačiau daugeliu atveju šios iniciatyvos nėra pakankamai viešinamos, nėra sistemingos, todėl, galima teigti, nesukuria miestui, siekiančiam tapti talentų traukos centru, siekiamos pridėtinės vertės.

Šia iniciatyva siekiama paskatinti procesus, nukreiptus į grįžtančių panevėziečių arba kitų miestų gyventojų, pasirenkančių gyventi ir dirbti Panevėžio mieste, skaičiaus augimą. Tam aktualu identifikuoti kliūtis, su kuriomis susiduria atvykstantieji bei paskatinti organizacijų, teikiančių jiems įvairaus pobūdžio paslaugas, tinklo bendradarbiavimą ir teikiamų paslaugų tobulinimą. 1 paveiksle pateikiamas apibendrintas institucijų, teikiančių paslaugas persikeliantiems gyventi į Panevėžį iš užsienio šalių, sąrašas (atsižvelgiant į individualią situaciją, šis sąrašas gali kisti).

Atlikta šių institucijų interneto svetainių apžvalga rodo, kad ketinantis keisti gyvenamąją vietą specialistas, ieškantis informacijos apie konkrečią viešąją paslaugą, daugeliu atveju ją gali rasti įvairiose interneto svetainėse ar atskirose įstaigų svetainių skiltyse, pvz. <https://uzt.lt/patarimai-griztantiems/>, tačiau ieškantis informacijos asmuo ne visada gali būti tikras šios informacijos aktualumu bei išsamumu.

INSTITUCIJOS, TEIKIANČIOS PASLAUGAS ATVYKSTANČIAM

1 pav. Institucijos, teikiančios paslaugas atvykstančiam gyventi ir dirbti į Panevėžį asmeniui.

Kokybinės apklausos pristatymas

Siekiant išsamiau identifikuoti problemas, su kuriomis susiduria nusprendę persikelti į Panevėžio miestą asmenys, atvejo analizėje dalyvavo 8 respondentai. Jų kokybinei apklausai buvo naudojamas iš anksto parengtas klausimynas (Priedas Nr. 1)

Kokybinėje **apklausoje** **dalyvavusių respondentų portreto apžvalga ►**

20-29 m. vyras. Jungtinėje Karalystėje praleido 8 m., įgijo aukštąjį išsilavinimą ir darbo patirties. Šiuo metu gyvena Panevėžyje/dirba Ukmergėje. Vedęs, vaikų neturi.

30-39 m. moteris. Studijas baigė Lietuvoje. Į Olandiją išvyko bei ten praleido 5 m. dėl didesnio darbo užmokesčio galimybių. Šiuo metu gyvena/dirba Panevėžyje. Išteklėjusi, vaikų neturi.

20-29 m. moteris. Studijavo Vilniuje, Danijoje. Po studijų dirbo Kaune. Šiuo metu apie 6 mėn. gyvena/ dirba Panevėžio mieste. Neišteklėjusi, vaikų neturi.

30-39 m. vyras. Studijavo Kaune. Po studijų grįžo į Panevėžį, dirbo Lietuvos ir užsienio kompanijose nuotoliniu būdu. Šiuo metu verčiasi individualia veikla, gyvena Panevėžyje. Vedęs, turi vaikų.

30-39 m. moteris. Aukštąjį išsilavinimą įgijo Lietuvoje, išvyko į Norvegiją dėl didesnio darbo užmokesčio galimybių, ten praleido 7 m. Šiuo metu dirba Panevėžyje. Išteklėjusi, turi vaiką. Vyras liko dirbti užsienyje.

30-39 m. moteris. Aukštąjį išsilavinimą įgijo Lietuvoje, išvyko pas vyrą į Jungtinę Karalystę dėl didesnio darbo užmokesčio galimybių, ten praleido 10 m. Šiuo metu gyvena Panevėžyje, augina vaiką. Vyras vykdo individualią veiklą.

20-29 m. jauna šeima. Jungtinėje Karalystėje praleido 4 m. Išvyko dėl didesnio darbo užmokesčio galimybių. Šiuo metu vysto verslą Panevėžyje, augina vaiką.

20-29 m. jauna moteris. Į Jungtinę Karalystę išvyko studijuoti, įgyti darbo patirties. Ten praleido 7 m. Šiuo metu gyvena/ dirba Panevėžyje. Augina vaiką.

Interviu metu gauti duomenys rodo, kad visi interviu dalyvavę asmenys, būdami išvykę, palaikė glaudų ryšį su Lietuva, dalis jų prieš grįždami į Lietuvą čia jau buvo įsigiję gyvenamąjį būstą.

Dauguma jų, prieš grįždami į Lietuvą intensyviai domėjosi šalies gyvenimo sąlygomis, darbo pasiūla, kainomis.

Priežastys, skatinusios arba stabdžiusios priimti sprendimą gyventi į Lietuvą:

„Laukia didelės biurokratinės kliūtys. Reiks įprastus dalykus –bendravimą su valstybinėmis institucijomis, bankais, darbdaviais atrasti iš naujo“.

„Ar pavyks užsitikrinti finansinę gerovę?“.

„Ar pavyks surasti kvalifikuotą darbą?“.

„Sunku bus priprasti prie kitokios bendravimo kultūros - žmonės mažai šypsosi, nemalonūs aptarnavimas“.

„Gerai apmokamą darbą čia sunku rasti“.

„Nelabai yra kur po darbo nueiti. Įdomiai praleisti laisvalaikį galima tik didmiesčiuose“.

„Kai kurie darbai randami tik per pažįstamus“.

„Ar pavyks susirasti kvalifikaciją atitinkantį / gerai apmokamą darbą? Ar pritapsiu lietuvių įmonėse vyraujančioje darbo kultūroje?“

„Kaip seksis vaikui darželyje, kur kalbama tik lietuvių kalba – ar gaus reikiamą pagalbą?“.

„Kokia reali darbo rinkos / uždarbio situacija Lietuvoje, trūksta patikimos informacijos“.

„Palankios sąlygos auginti vaikus, šalia artimieji, kurie gali pagelbėti“.

„Laukėmės vaiko, norėjome, kad jis augtų lietuviškoje aplinkoje. Išgirdome, kad valstybė siūlo palankias sąlygas grįžti, kurti verslą“.

„Gimė dukra, pradėjo lankyti darželį, sunkiau tapo kalbėti lietuviškai. Šalia matėme pavyzdį – brolio vaikas pradėjo lankyti čia mokyklą, lietuvių kalba tapo ne pagrindine. Norisi, kad vaikas augtų su seneliais“.

„Ilgėjausi namų, šeimos, gimtojo miesto, norėjau, kad vaikas mokytųsi lietuviškoje mokykloje“.

„Jaunai šeimai čia lengviau įsigyti būstą“.

„Draugai, čia likusi šeima buvo stimulus grįžti atgal“.

„Pasiilgau savo namų, šeimos; buvome įsigiję būstą čia, Lietuvoje“.

„Puiki miesto geografinė padėtis – arti oro uostai, o kultūrinius renginius galima greitai pasiekti“.

„Vis daugiau pažįstamų grįžo, skatino ir mus“.

„Miestas patogus, kompaktiškas, negaišti kamščiuose laiko, patogus čia auginti vaikus“.

Interviu metu respondentų buvo teiraujamasi, **kokiais pagrindiniais informacijos šaltiniais jie naudojami ieškodami aktualios informacijos** apie grįžimą į Lietuvą bei Panevėžį.

Pagrindinis
informacijos šaltinis
daugumai atvykstančiųjų
bei grįžtančiųjų –
internetas

Dauguma
atvykstančiųjų informaciją
internete patikrina ar
praplečia ieškodami
informacijos forumuose.

Aktualios
informacijos apie grįžimą
nusprendusiems grįžti ar
persikelti suteikia čia likę
draugai ir artimieji.

Apklausoje dalyvavę respondentai teigia, kad
vieno aktualaus šaltinio, suteikiančio visą aktualią
informaciją apie atvykimą ar grįžimą jie nerado.
Informaciją rinkosi bei priėmė sprendimą
remdamiesi skirtingais šaltiniais.

Visi respondentai šiuo metu yra persikėlę gyventi ir (arba) dirbti į Panevėžio miestą.

Jie buvo paprašyti įvardinti **pagrindines kliūtis ir su jomis susijusias įžvalgas** su kuriomis susidūrė grįžę ar persikėlę gyventi į Panevėžio miestą.

„Dokumentų tvarkymas nepasirodė toks sudėtingas, tačiau būtų pravertę, jei visą tvarką būčiau žinojusi iš karto – būčiau sutaupiusi laiko“.

„Pasigedau individualaus dėmesio situacijai – tiesiog siuntinėjo iš vieno kabineto į kitą ir tiek. Argi aš pati turiu išsiaiškinti apie man priklausančiais išmokas ir galimybes jomis pasinaudoti?“

„Labai keista, kad viena įstaiga nežino apie kitos veiklą, nenukreipia“.

„Visa pagalba vaikui, nemokančiam gerai lietuvių kalbos, egzistuoja, tačiau niekur apie tai informacijos internete neradau“.

„Aiškesnė komunikacija su savivaldybe apie laukiančius reikalavimus leistų jaustis tvirčiau priimant sprendimą grįžti“.

„Jei žinai, kur ieškoti informacijos apie darbo galimybes, nuolat ją seki, tuomet rasti darbą grįžus nėra sudėtinga. Bet kitiems, nežinantiems, gali būti sunku“.

„Labiausiai tobulintina sritis – pirmas langelis bet kurioje įstaigoje, pasitinkantis ir nukreipiantis pas reikiamus specialistus. Trūksta kompetencijos, gebėjimo išgirsti situaciją, mandagiai bendrauti“.

„Jei Panevėžyje daugiau dėmesio būtų skiriama susisiekimui su didžiais miestais, oro uostais sutvarkyti - Panevėžys taptų idealia vieta verslininkui, suteikiančia galimybę greitai pasiekti klientą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje“.

„Atrodo, kad mieste gali gauti darbo tik inžinieriai ir gamyklų darbuotojai“.

„Trūksta informacijos apie laisvalaikio galimybes Panevėžyje, todėl jauni žmonės renkasi gyventi Vilniuje ar Kaune“.

Interviu dalyvavę respondentai buvo paprašyti įvardinti informaciją, kuri buvo **aktualiausia svarstant grįžimą ar persikėlimą į Panevėžį.**

Darbo galimybės

Verslo ir
paramos jam galimybės

Dokumentai,
kuriuos reikia pateikti
kreipiantis į vieną ar kitą
įstaigą

Lopšeliai ir
mokyklos vaikams,
pagalba adaptuojantis

Jau
grįžusiųjų patirtis – patirti
iššūkiai ir jų sprendimai

Bendra
ekonominė situacija
Lietuvoje

Siekiant apjungti bei sustiprinti atskirų viešųjų paslaugų teikėjų Panevėžio mieste įgyvendinamų paslaugų atvykstantiems iniciatyvų poveikį šiame dokumente pateikiamos apibendrintos interviu metu gautos išvalgos ir susijusių aktualių duomenų šaltinių apžvalga. Jų pagrindu suformuluoti galimi priemonių pasiūlymai, skirti gerinti jų prieinamumą, kokybę bei paskatinti gyventi, dirbti ir kurti verslą Panevėžio mieste.

Priemonės

Siūlomos priemonės palankios ekosistemos atvykstantiems gyventi ir dirbti į Panevėžio miestą tobulinimui:

Bendro informacinio e-langelio, papildančio [Globalus Panevėžys](#) iniciatyvą sukūrimas ir viešinimas, sudarant galimybę gauti aktualią informaciją apie galimybes Panevėžio mieste, atsakyti į užklausą realiuoju laiku;

Tobulinti vieno langelio aptarnavimo paslaugas įstaigose, suteikiant galimybę pateikti tiesioginę užklausą, gauti operatyvų ir aktualų atsakymą internetu ar telefonu;

Tobulinti aktualios ir struktūruotos informacijos atvykstantiems pateikimą institucijų interneto svetinėse;

Kontaktinių specialistų tinklo įstaigose sukūrimas ir nuolatinis jo bendradarbiavimas aptariant atvykstančiųjų patiriamas problemas, sudarant sąlygas kokybiškam interesantų aptarnavimui ir efektyvesnei tarpinstitucinės informacijos sklaidos galimybei;

Parvykusiųjų iš kitų šalių ir įsikūrusiųjų Panevėžio mieste mentorių tinklo sukūrimas, galinčių pasidalinti savo patirtimi, padėti grįžti ir (ar) persikelti gyventi į Panevėžio miestą;

Gerųjų persikėlusius gyventi į Panevėžį gyventojų patirčių sklaidos kompanijos sukūrimas;

Socialinių bei profesinių bendruomenių įtraukimas į teikiančiųjų paslaugas atvykstantiems įstaigų bendradarbiavimo tinklą, taip didinant jų integraciją bei susitapatinimą su Panevėžio miestu.

Informacinio paketo, patraukliai ir išsamiai atskleidžiančio galimybes gyventi ir dirbti, vystyti verslą Panevėžio mieste sukūrimas ir viešinimas.

VŠĮ PANEVĖŽIO PLĖTROS AGENTŪRA | LAISVĖS A. 11, PANEVĖŽYS | +370 45 508080
WWW.PANEVEZYSINFO.LT | INFO@PANEVEZYSINFO.LT

VšĮ Panevėžio
plėtros agentūra